

توضیح المسائل

مطابق فتاویٰ آیۃ اللہ العظمیٰ

آقای حاج سید علی حسینی سیستانی

سرشناسه	: سیستانی، سید علی؛ ۱۳۰۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: رساله توضیح المسائل آیت الله العظمی سید علی سیستانی دامت برکاته
وضعیت نشر	: مشهد، همیاران جوان، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۸ ص.
شابک	: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۳۷۷ - ۸۰ - ۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: این کتاب در سال های مختلف توسط ناشران متفاوت منتشر شده است.
موضوع	: فقه جمعی - رساله عملیه
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۹ ت ۹ س ۱۸۳/۹/ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۴۲۲

انتشارات
مفسرین جوان

نام کتاب: توضیح المسائل آیت الله العظمی سید علی سیستانی دامت برکاته

ناشر: همیاران جوان ۰۹۱۵۳۰۸۱۵۱۱

تیراژ: ۱۰۰۰۰

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: پاییز ۱۳۸۹

چاپ و صحافی: دقت

قطع: وزیری

تعداد صفحه: ۴۴۸

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۳۷۷ - ۸۰ - ۴

مرکز بخش ۱: مشهد - امام خمینی ۶۳ - پلاک ۸ - مؤسسه فرهنگ گستر نایکان

تلفن: ۰۹۱۵۳۱۹۵۶۷۹ - ۰۹۱۵۳۱۹۲۸۷۹ - ۰۸۵۲۰۹۳۳ - ۰۵۱۱

مرکز بخش ۲: رنوف ۳۶۶۴۲۸۷ - ۰۵۱۱

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين محمد وآله الطيبين الطاهرين، واللعنة الدائمة على أعدائهم أجمعين، من الآن إلى قيام يوم الدين.

احکام تقلید

مسأله ۱ - شخص مسلمان باید عقیده اش به اصول دین از روی بصیرت باشد، و نمی تواند در اصول دین تقلید نماید، یعنی گفته کسی را که علم به آنها دارد به صرف اینکه او گفته است قبول کند. ولی چنانچه شخص به عقائد حقه اسلام یقین داشته باشد، و آنها را اظهار نماید - هر چند از روی بصیرت نباشد - آن شخص مسلمان و مؤمن است، و همه احکام اسلام و ایمان بر او جاری می شود. و اما در احکام دین - در غیر ضروریات و قطعیات - باید شخص یا مجتهد باشد که بتواند احکام را از روی دلیل بدست آورد، یا از مجتهد تقلید کند، یا از راه احتیاط طوری به وظیفه خود عمل نماید که یقین کند تکلیف خود را انجام داده است. مثلاً: اگر عده ای از مجتهدین عملی را حرام می دانند، و عده دیگر می گویند حرام نیست، آن عمل را انجام ندهد.

و اگر عملی را بعضی واجب، و بعضی مستحب میدانند، آن را بجا آورد. پس کسانی که مجتهد نیستند، و نمی توانند به احتیاط عمل کنند، واجب است از مجتهد تقلید نمایند.

مسأله ۲ - تقلید در احکام: عمل کردن به دستور مجتهد است. و از مجتهدی باید تقلید کرد که مرد، بالغ، عاقل، شیعه دوازده امامی، حلال زاده، زنده و عادل باشد. و عادل کسی است که کارهایی را که بر او واجب است بجا آورد، و کارهایی را که بر او حرام است ترک کند.

و نشانه عدالت این است که در ظاهر شخص خوبی باشد، که اگر از اهل محل یا همسایگان، یا کسانی که با او معاشرت دارند حال او را بپرسند، خوبی او را تصدیق نمایند.
و در صورتی که اختلاف فتوی بین مجتهدین در مسائل محل ابتلاء - ولو اجمالاً - معلوم باشد، لازم است مجتهدی که انسان از او تقلید می‌کند أعلم باشد، یعنی در فهمیدن حکم خدا از تمام مجتهدهای زمان خود توانا تر باشد.

مسئله ۳ - مجتهد و أعلم را از سه راه می‌توان شناخت:

اول: آنکه خود انسان یقین کند، مثل آنکه از اهل علم باشد، و بتواند مجتهد و أعلم را بشناسد.
دوم: آنکه دو نفر عالم و عادل که می‌توانند مجتهد و أعلم را تشخیص دهند، مجتهد بودن یا أعلم بودن کسی را تصدیق کنند، بشرط آنکه دو نفر عالم و عادل دیگر با گفته آنان مخالفت ننمایند. بلکه اجتهاد یا أعلمیت کسی به گفته یک نفر از اهل خبره و اطلاع که مورد وثوق انسان باشد نیز ثابت می‌شود.

سوم: آنکه انسان از راههای عقلانی به اجتهاد یا أعلمیت فردی اطمینان پیدا کند، مثل آنکه عده‌ای از اهل علم که می‌توانند مجتهد و أعلم را تشخیص دهند، و از گفته آنان اطمینان پیدا می‌شود، مجتهد بودن یا أعلم بودن کسی را تصدیق کنند.

مسئله ۴ - بدست آوردن فتوی، یعنی دستور مجتهد چهار راه دارد:

اول: شنیدن از خود مجتهد.

دوم: شنیدن از دو نفر عادل که فتوای مجتهد را نقل کنند.

سوم: شنیدن از کسی که انسان به گفته او اطمینان دارد.

چهارم: دیدن در رساله مجتهد در صورتی که انسان بدست می‌آورد رساله اطمینان داشته باشد.
مسئله ۵ - تا انسان یقین نکند که فتوای مجتهد عوض شده است، می‌تواند به آنچه در رساله او نوشته شده عمل نماید، و اگر احتمال دهد که فتوای او عوض شده جستجو لازم نیست.

مسئله ۶ - اگر مجتهد أعلم در مسأله‌ای فتوی دهد، مقلد نمی‌تواند در آن مسأله به فتوای مجتهد دیگر عمل کند.

ولی اگر فتوی ندهد، و بفرماید احتیاط آن است که فلان طور عمل شود - مثلاً بفرماید احتیاط آن است که در رکعت اول و دوم نماز بعد از سوره حمد یک سوره تمام بخواند - مقلد باید یا به این احتیاط که احتیاط واجبش می‌گویند عمل کند، و یا به فتوای مجتهد دیگری - با رعایت الأعلّم فالأعلّم - عمل نماید، پس اگر او فقط سوره حمد را کافی بداند، می‌تواند سوره را ترک کند.

و همچنین است اگر مجتهد أعلم بفرماید مسأله محل تأمل، یا محل إشکال است.

مسئله ۷ - اگر مجتهد أعلم بعد از آنکه در مسأله‌ای فتوی داده، یا پیش از آن احتیاط کند - مثلاً

بفرماید ظرف نجس را که يك مرتبه در آب کر بشویند پاک می‌شود اگر چه احتیاط آن است که سه مرتبه بشویند - مقلد او می‌تواند عمل به احتیاط را ترک نماید، و این را احتیاط مستحب می‌نامند.

مسئله ۸ - اگر مجتهدی که انسان از او تقلید می‌کند از دنیا برود، حکم بعد از فوت او حکم زنده بودنش است، بنابر این اگر او أعلم از مجتهد زنده باشد باید - با علم به اختلاف در مسائل محل ابتلاء ولو اجمالاً - بر تقلید او باقی بماند.

و چنانچه مجتهد زنده أعلم از او باشد باید به مجتهد زنده رجوع کند. و اگر أعلمیتی در میان آنها معلوم نشود یا مساوی باشند، پس اگر اورعیت یکی از آنها ثابت شود به این معنا که در فتوی دادن بیشتر احتیاط کند باید از او تقلید کند و اگر ثابت نشود مخیر است عمل خود را با فتوای هر کدام تطبیق نماید، مگر در موارد علم اجمالی، یا قیام حجت اجمالی بر تکلیف - مانند موارد اختلاف در قصر و تمام - که بنابر احتیاط واجب باید رعایت هر دو فتوا را بنماید. و مراد از تقلید در صدر این مسئله صرف التزام به متابعت از فتوای مجتهد معین است، نه عمل کردن به دستور او.

مسئله ۹ - بر مکلف لازم است مسائلی را که احتمال می‌دهد به واسطه یاد نرفتن آنها در معصیت - یعنی ترک واجب یا ثعل حرام - واقع می‌شود یاد بگیرد. مسئله ۱۰ - اگر برای انسان مسئله‌ای پیش آید که حکم آن را نمی‌داند. لازم است احتیاط کند، یا اینکه با شرائطی که ذکر شد تقلید نماید.

ولی چنانچه دسترسی به فتوای أعلم در آن مسئله نداشته باشد، جایز است از غیر أعلم تقلید نماید، با رعایت الأعلّم فالأعلّم.

مسئله ۱۱ - اگر کسی فتوای مجتهدی را به شخص دیگری بگوید، چنانچه فتوای آن مجتهد عوض شود، لازم نیست به او خبر دهد که فتوای آن مجتهد عوض شده.

ولی اگر بعد از گفتن فتوی بفهمد اشتباه کرده، و گفته او موجب آن می‌شود که آن شخص بر خلاف وظیفه شرعی عمل کند، باید - بنابر احتیاط لازم - اشتباه را در صورت امکان بر طرف کند.

مسئله ۱۲ - اگر مکلف مدتی أعمال خود را بدون تقلید انجام دهد، اگر أعمال او مطابق با واقع، یا فتوای مجتهدی باشد که اکنون می‌تواند مرجع او باشد صحیح است، و در غیر این صورت اگر جاهل قاصر بوده، و نقص عمل از جهت ارکان و مانند آن نبوده است، عمل صحیح است.

و همچنین است اگر جاهل مقصر بوده است، و نقص عمل از جهتی بوده است که در صورت جهل صحیح است مانند جهر به جای اخفات یا بعکس.

و همچنین اگر کیفیت أعمال گذشته را نداند که محکوم به صحت است، بجز در بعضی موارد که در «منهاج» ذکر شده است.

احکام طهارت

آب مطلق و مضاف

مسئله ۱۳ - آب یا مطلق است یا مضاف: آب مضاف آبی است که آن را از چیزی بگیرند، مثل آب هندوانه و کلاب یا با چیزی مخلوط باشد، مثل آبی که بقدری با گل و مانند آن مخلوط شود که دیگر به آن آب نگویند، و غیر اینها آب مطلق است، و آن بر پنج قسم است:

اول: آب کر.

دوم: آب قلیل.

سوم: آب جاری.

چهارم: آب باران.

پنجم: آب چاه.

۱- آب کر

مسئله ۱۴ - آب کر مقدار آبی است که مساحت ظرف آن سی و شش وجب^(۱) باشد، و آن تقریباً معادل (۳۸۴) لیتر است.

مسئله ۱۵ - اگر عین نجس مانند بول و خون یا چیزی که نجس شده است مانند لباس، به آب کر برسد، چنانچه آن آب، بو یا رنگ یا مزه نجاست را بگیرد، نجس می شود، و اگر تغییر نکند نجس نمی شود.

مسئله ۱۶ - اگر بو یا رنگ یا مزه آب کر بواسطه غیر نجاست تغییر کند نجس نمی شود.

مسئله ۱۷ - اگر عین نجس مانند خون به آبی که بیشتر از کر است برسد، و بو یا رنگ یا مزه قسمتی از آن را تغییر دهد، چنانچه مقداری که تغییر نکرده کمتر از کر باشد تمام آب نجس می شود، و اگر به اندازه کر یا بیشتر باشد فقط مقداری که بو یا رنگ یا مزه آن تغییر کرده نجس است.

مسئله ۱۸ - آب فواره اگر متصل به کر باشد، آب نجس را پاک می کند، ولی اگر قطره قطره روی آب نجس بریزد آن را پاک نمی کند، مگر آنکه چیزی روی فواره بگیرند تا آب آن قبل از قطره قطره

(۱) هر وجب متعارف تقریباً (۲۲) سانتیمتر میباشد.

شدن با آب نجس متصل شود. و لازم است که آب فواره با آب نجس مخلوط گردد.

مسئله ۱۹ - اگر چیز نجس را زیر شیر که متصل به کر است بشویند، آبی که از آن چیز می‌ریزد اگر متصل به کر باشد، و بو یا رنگ یا مزه نجاست نگرفته باشد، و عین نجاست هم در آن نباشد، پاک است.

مسئله ۲۰ - اگر مقداری از آب کر یخ ببندد و باقی آن به قدر کر نباشد، چنانچه نجاست به آن برسد نجس می‌شود، و هر مقدار از یخ هم آب شود نجس است.

مسئله ۲۱ - آبی که به اندازه کر بوده، اگر انسان شک کند از کر کمتر شده یا نه، مثل آب کر است، یعنی نجاست را پاک می‌کند، و اگر نجاستی هم به آن برسد نجس نمی‌شود. و آبی که کمتر از کر بوده و انسان شک دارد به مقدار کر شده یا نه، حکم آب کمتر از کر را دارد.

مسئله ۲۲ - کر بودن آب، به دو راه ثابت می‌شود:

اول: آنکه خود انسان یقین یا اطمینان کند.

دوم: آنکه دو مرد عادل خبر دهند. و اما اگر یک عادل یا ثقه یا کسی که کر در اختیار او است خبر دهد اگر مفید اطمینان نباشد اعتبار آن محل اشکال است.

۲ - آب قلیل

مسئله ۲۳ - آب قلیل، آبی است که از زمین نجو شد و از کر کمتر باشد.

مسئله ۲۴ - اگر آب قلیل روی چیز نجس بریزد، یا چیز نجس به آن برسد نجس می‌شود. ولی اگر از بالا روی چیز نجس بریزد، مقداری که به آن چیز می‌رسد نجس است، و مقداری که به آن چیز نرسیده پاک است.

مسئله ۲۵ - آب قلیلی که برای بر طرف کردن عین نجاست روی چیز نجس ریخته شود و از آن جدا گردد، در چیزهایی که با یک بار شستن پاک نمی‌گردد نجس است، و همچنین آب قلیلی که بعد از بر طرف شدن عین نجاست برای تطهیر چیز نجس روی آن می‌ریزند و از آن جدا می‌شود - بنابر احتیاط لازم - نجس است.

مسئله ۲۶ - آب قلیلی که با آن مخرج بول و غائط را می‌شویند با پنج شرط چیزی را که با آن ملاقات کند نجس نمی‌کند:

اول: آنکه بو یا رنگ یا مزه نجاست نگرفته باشد.

دوم: نجاستی از خارج به آن نرسیده باشد.

سوم: نجاست دیگری مثل خون یا بول یا غائط بیرون نیامده باشد.

چهارم: ذره‌های غائط در آب پیدا نباشد.

پنجم: بیشتر از مقدار معمول نجاست به اطراف مخرج نرسیده باشد.

۳- آب جاری

آب جاری به آبی گفته می‌شود که: ۱- منبع طبیعی داشته باشد. ۲- جاری باشد هر چند به وسیله‌ای آن را جاری سازند. ۳- فی الجمله استمرار داشته باشد، و لازم نیست به منبع طبیعی متصل باشد، پس اگر به طور طبیعی از آن جدا شود مانند ریزش آب از بالا به صورت قطره با فرض جریان در زمین جاری به حساب می‌آید، ولی اگر چیزی مانع اتصال آن به منبع شود مثلاً اگر مانع ریزش با جوشش آب شود، یا ارتباط آن را با منبع قطع کند، آب باقی مانده حکم جاری را ندارد هر چند جریان داشته باشد.

مسئله ۲۷- آب جاری اگر چه کمتر از کر باشد، چنانچه نجاست به آن برسد تا وقتی که بو یا رنگ یا مزه آن بواسطه نجاست تغییر نکرده پاک است.

مسئله ۲۸- اگر نجاستی به آب جاری برسد، مقداری از آن که بو یا رنگ یا مزه‌اش بواسطه نجاست تغییر کرده نجس است. و طریقی که متصل به چشمه است اگر چه کمتر از کر باشد پاک است. و آبهای طرف دیگر نهر اگر به اندازه کر باشد یا بواسطه آبی که تغییر نکرده به آب طرف چشمه متصل باشد، پاک و گرنه نجس است.

مسئله ۲۹- آب چشمه‌ای که جاری نیست ولی طوری است که اگر از آن بردارند باز می‌جوشد، حکم آب جاری را ندارد، یعنی اگر نجاست به آن برسد و کمتر از کر باشد نجس می‌شود.

مسئله ۳۰- آبی که کنار نهر ایستاده و متصل به آب جاری است، حکم آب جاری را ندارد.

مسئله ۳۱- چشمه‌ای که مثلاً در زمستان می‌جوشد و در تابستان از جوشش می‌افتد، فقط وقتی که می‌جوشد حکم آب جاری را دارد.

مسئله ۳۲- آب حوضچه حمام اگر کمتر از کر باشد، چنانچه به خزانه‌ای که آبش به ضمیمه آب حوض به اندازه کر است متصل باشد و به ملاقات نجس، بو یا رنگ یا مزه آن تغییر نکند، نجس نمی‌شود.

مسئله ۳۳- آب لوله‌های حمام و عمارات که از شیرها و دوشها می‌ریزد اگر به ضمیمه منبعی که متصل به آن است به قدر کر باشد حکم کر را دارد.

مسئله ۳۴- آبی که روی زمین جریان دارد ولی از زمین نمی‌جوشد، چنانچه کمتر از کر باشد و نجاست به آن برسد نجس می‌شود، اما اگر از بالا جاری باشد و نجاست به پائین آن برسد، طرف بالای آن نجس نمی‌شود.